

THỰC HIỆN PHÁP LUẬT VỀ TRỢ GIÚP PHÁP LÝ ĐỐI VỚI NGƯỜI KHUYẾT TẬT TẠI TỈNH CAO BẰNG

TRẦN VĂN QUÝ*

Trợ giúp pháp lý là một công cụ quan trọng nhằm bảo đảm quyền tiếp cận công lý của người dân, đặc biệt là nhóm yếu thế, trong đó có người khuyết tật. Cao Bằng là một địa phương miền núi, biên giới, với trên 60.000 người khuyết tật. Việc thực hiện pháp luật về trợ giúp pháp lý đã được chính quyền địa phương quan tâm triển khai trong nhiều năm qua. Bài viết phân tích cơ sở pháp lý, thực trạng, những kết quả đạt được, hạn chế và đề xuất giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả thực hiện pháp luật trợ giúp pháp lý cho người khuyết tật tại tỉnh Cao Bằng.

Từ khóa: Thực hiện pháp luật; trợ giúp pháp lý; quyền tiếp cận công lý; người khuyết tật; tỉnh Cao Bằng.

Legal aid is an important instrument for ensuring citizens' right of access to justice, particularly for vulnerable groups, including persons with disabilities. Cao Bang is a mountainous border province with more than 60,000 persons with disabilities. The implementation of the law on legal aid has received sustained attention from local authorities over many years. This article analyses the legal basis, current situation, achievements, and limitations, and proposes solutions to enhance the effectiveness of implementing the law on legal aid for persons with disabilities in Cao Bang province.

Keywords: Law implementation; legal aid; right of access to justice; persons with disabilities; Cao Bang province.

NGÀY NHẬN: 09/4/2026

NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 10/5/2026

NGÀY DUYỆT: 18/5/2026

DOI: <https://doi.org/10.59394/qlnn.364.2026.1519>

1. Đặt vấn đề

Việc bảo đảm quyền con người, đặc biệt là quyền của người khuyết tật, là tiêu chí phản ánh tính nhân văn, tiến bộ của mỗi xã hội. Tại Việt Nam, quyền của người khuyết tật được khẳng định rõ trong Hiến pháp năm 2013, Luật Người khuyết tật năm 2010 và nhiều văn bản pháp luật liên quan. Một trong những quyền cơ bản đó là quyền được tiếp cận dịch vụ trợ giúp pháp lý miễn phí,

giúp họ hiểu, sử dụng và bảo vệ quyền lợi hợp pháp của mình.

Cao Bằng là tỉnh miền núi biên giới phía Bắc, có diện tích tự nhiên lớn 6.700,39 km², dân số đạt 558.461, điều kiện kinh tế - xã hội còn nhiều khó khăn¹. Toàn tỉnh hiện có hơn 60.000 người khuyết tật, chiếm khoảng 10% dân số². Đa số họ sống ở vùng nông thôn,

* TS, Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

vùng sâu, vùng xa, có mức sống thấp, trình độ học vấn hạn chế, nên việc tiếp cận thông tin pháp luật và các dịch vụ trợ giúp pháp lý gặp nhiều trở ngại. Những năm qua, chính quyền tỉnh Cao Bằng đã nỗ lực triển khai nhiều chương trình, kế hoạch nhằm hiện thực hóa các quy định của pháp luật về trợ giúp pháp lý cho người khuyết tật. Tuy nhiên, do đặc thù địa hình, dân cư và nguồn lực còn hạn chế, việc thực hiện chính sách này vẫn còn không ít khó khăn.

2. Cơ sở pháp lý

Ở cấp độ quốc gia, hệ thống pháp luật về người khuyết tật và trợ giúp pháp lý đã được ban hành tương đối đồng bộ. *Luật Người khuyết tật* năm 2010 là văn bản đầu tiên quy định toàn diện về quyền của người khuyết tật. Tại điểm a khoản 1 Điều 4 nêu rõ: Người khuyết tật được bảo đảm thực hiện các quyền: tham gia bình đẳng vào các hoạt động xã hội; được chăm sóc sức khỏe, phục hồi chức năng, học văn hóa, học nghề, việc làm, trợ giúp pháp lý... Đây là nền tảng để người khuyết tật được thụ hưởng dịch vụ pháp lý từ Nhà nước.

Luật Trợ giúp pháp lý năm 2017 tiếp tục cụ thể hóa quy định trên, xác định người khuyết tật có khó khăn về tài chính là một trong các đối tượng được hưởng trợ giúp pháp lý miễn phí. Theo đó, người khuyết tật có thể được tư vấn pháp luật, được đại diện ngoài tố tụng hoặc được cử trợ giúp viên pháp lý tham gia tố tụng khi họ là bị can, bị cáo, người bị hại, đương sự hoặc người có quyền, nghĩa vụ liên quan.

Ngoài hai luật trên, còn có nhiều văn bản hướng dẫn thi hành, như: Nghị định số 144/2017/NĐ-CP ngày 15/12/2017 của Chính phủ quy định chi tiết một số điều của *Luật Trợ giúp pháp lý* năm 2017; Thông tư số 08/2018/TT-BTP của Bộ Tư pháp ngày 20/6/2018 hướng dẫn nghiệp vụ trợ giúp pháp lý; Thông tư liên tịch số 10/2018/TTLT-BTP-BCA-BQP-TANDTC-VKSNDTC ngày 29/6/2018 về phối hợp trong trợ giúp pháp lý

cho người bị buộc tội... Các tài liệu chuyên sâu, như: tài liệu tập huấn kỹ năng trợ giúp pháp lý cho người khuyết tật do Bộ Tư pháp biên soạn cũng là công cụ hữu ích cho các trợ giúp viên pháp lý.

Ở cấp địa phương, hàng năm, Sở Tư pháp trình Chủ tịch Ủy ban nhân dân (UBND) tỉnh Cao Bằng ban hành kế hoạch thực hiện chính sách trợ giúp pháp lý cho người khuyết tật, như: Kế hoạch số 359/KH-UBND ngày 22/02/2024 triển khai thực hiện chính sách trợ giúp pháp lý cho người khuyết tật thuộc diện được trợ giúp pháp lý trên địa bàn tỉnh năm 2024; Kế hoạch số 387/KH-UBND ngày 17/02/2025 triển khai thực hiện chính sách trợ giúp pháp lý cho người khuyết tật thuộc diện được trợ giúp pháp lý trên địa bàn tỉnh năm 2025... Các kế hoạch này tập trung vào việc tuyên truyền nâng cao nhận thức của người khuyết tật, tăng cường năng lực cho đội ngũ trợ giúp viên pháp lý, phối hợp với các cơ quan, đoàn thể trong việc hỗ trợ pháp lý cho người khuyết tật và tạo điều kiện để họ tiếp cận công lý và sự bình đẳng.

Có thể thấy, khung pháp lý tương đối đầy đủ là nền tảng vững chắc để Cao Bằng triển khai hoạt động trợ giúp pháp lý cho người khuyết tật trong thực tiễn. Tuy nhiên, vấn đề quan trọng cần chú trọng thực thi các quy định, mức độ hiệu quả để tháo gỡ những rào cản trong việc hỗ trợ pháp lý cho người khuyết tật .

3. Thực trạng thực hiện pháp luật về trợ giúp pháp lý cho người khuyết tật tại Cao Bằng

Thời gian qua, việc triển khai thực hiện pháp luật về trợ giúp pháp lý cho người khuyết tật tại tỉnh Cao Bằng đã đạt được những kết quả tích cực, thể hiện sự quan tâm của các cấp chính quyền địa phương đối với nhóm yếu thế trong xã hội. Sở Tư pháp tỉnh đã thường xuyên thực hiện đăng tải thông tin, chuyên mục với các nội dung; giới thiệu về hoạt động của Trung tâm, kết quả hoạt động trợ giúp pháp lý cho các đối tượng được trợ giúp pháp lý, các chương trình chính sách

trợ giúp pháp lý cho các đối tượng đặc thù và trong các chương trình mục tiêu quốc gia,... trên các phương tiện thông tin đại chúng địa phương, như: Đài Phát thanh - Truyền hình tỉnh, Báo Cao Bằng, Trang thông tin điện tử của Sở Tư pháp; Bản tin Tư pháp. Đồng thời, từ năm 2024 đến nay, tỉnh lắp đặt 75 bảng thông tin về trợ giúp pháp lý tại trụ sở UBND các xã trên địa bàn³. Các hoạt động này góp phần thu hẹp khoảng cách pháp lý giữa người khuyết tật với cộng đồng, giúp họ mạnh dạn hơn khi cần yêu cầu hỗ trợ hoặc bảo vệ quyền lợi của mình. Tổng số vụ việc trợ giúp pháp lý toàn tỉnh được thực hiện là 1.894 vụ việc⁴.

Trung tâm Trợ giúp pháp lý tỉnh Cao Bằng đã phối hợp chặt chẽ với các tổ chức đoàn thể, đặc biệt là Hội Người khuyết tật, Sở Y tế, Hội Phụ nữ, Đoàn Thanh niên... để tiếp cận người khuyết tật, tuyên truyền, tư vấn và hỗ trợ giải quyết vụ việc cụ thể. Trong giai đoạn từ năm 2024 - tháng 6/2025, hàng trăm lượt người khuyết tật đã được tư vấn, hỗ trợ pháp lý, trong đó có những vụ việc được trợ giúp viên pháp lý tham gia tố tụng để bảo vệ quyền lợi của họ. Bảo đảm 100% người khuyết tật thuộc diện được trợ giúp pháp lý được trợ giúp pháp lý miễn phí khi có yêu cầu theo đúng quy định của pháp luật⁵.

Bên cạnh việc tư vấn trực tiếp tại trụ sở, Trung tâm Trợ giúp pháp lý tỉnh đã tổ chức hàng trăm buổi trợ giúp pháp lý lưu động tại các xã, phường, đặc biệt ưu tiên khu vực miền núi, biên giới. Nhiều vụ việc phức tạp liên quan đến quyền tài sản, quyền thừa kế, quyền sử dụng đất hoặc bạo lực gia đình có người khuyết tật tham gia đã được giải quyết kịp thời, bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp cho họ.

Tuy nhiên, công tác này vẫn còn không ít hạn chế. Tỷ lệ người khuyết tật được tiếp cận dịch vụ trợ giúp pháp lý vẫn còn thấp. Đặc biệt, đối với những người khuyết tật nặng, người khiếm thị, khiếm thính hoặc có khiếm khuyết trí tuệ, việc tham gia các hoạt động

trợ giúp pháp lý gần như không thể tự thực hiện nếu không có người hỗ trợ. Trong khi đó, tỉnh chưa có đủ nhân lực, cơ sở vật chất và công cụ chuyên biệt (như: phiên dịch ngôn ngữ ký hiệu, thiết bị hỗ trợ nghe - nhìn, phương tiện di chuyển) để đáp ứng nhu cầu đặc thù của nhóm đối tượng này.

Hiện nay, điều kiện địa lý và kinh tế của Cao Bằng còn nhiều khó khăn. Trung tâm Trợ giúp pháp lý tỉnh chỉ có trụ sở chính ở trung tâm tỉnh Cao Bằng, trong khi địa bàn rộng và nhiều xã cách xa trung tâm. Việc tổ chức trợ giúp pháp lý lưu động đòi hỏi phương tiện, kinh phí di chuyển, chi phí tài liệu, phiên dịch ngôn ngữ ký hiệu..., nhưng nguồn ngân sách cấp hàng năm còn hạn chế. Điều này ảnh hưởng trực tiếp đến tần suất và chất lượng các hoạt động trợ giúp pháp lý. Nhiều người khuyết tật chưa có giấy xác nhận khuyết tật hoặc thuộc nhóm “khuyết tật nhẹ”, hoặc không phải là người thuộc trường hợp “khó khăn về tài chính” nên không nằm trong diện được trợ giúp pháp lý miễn phí theo quy định của *Luật Trợ giúp pháp lý*, dẫn đến tình trạng “thiếu đồng bộ giữa chính sách và thực tế”. Việc tổng hợp số liệu về người được trợ giúp pháp lý vẫn gộp chung các nhóm đối tượng yếu thế (người nghèo, người dân tộc thiểu số, người cao tuổi...). Hệ thống trợ giúp pháp lý thường xuyên bị treo nên ảnh hưởng đến việc cập nhật và trích xuất thống kê vụ việc; việc đăng tải file hồ sơ vụ việc lên hệ thống còn tốn thời gian do bị giới hạn dung lượng...

Tỉnh Cao Bằng hiện nay chỉ có một Trung tâm Trợ giúp pháp lý với số lượng trợ giúp viên hạn chế. Điểm câu xét xử trực tuyến của Trung tâm chưa được thiết lập do trụ sở làm việc chật hẹp. Một số cán bộ thực hiện nhiệm vụ trong lĩnh vực công tác tư pháp cấp xã chưa được đào tạo bài bản về trợ giúp pháp lý, đặc biệt là kỹ năng làm việc với người khuyết tật, hiểu biết về ngôn ngữ ký hiệu, chữ nổi, tâm lý học, khiến cho quá trình trợ giúp pháp lý cho người khuyết tật gặp trở ngại

đáng kể. Công tác tuyên truyền chưa thật sự hiệu quả và đồng bộ. Việc thiếu tài liệu bằng chữ nổi, video có phụ đề hoặc ngôn ngữ ký hiệu khiến người khuyết tật khiếm thị, khiếm thính khó tiếp cận thông tin.

Chính sách, pháp luật còn một số điểm chưa thống nhất hoặc khó áp dụng. Theo *Luật Trợ giúp pháp lý* năm 2017, người khuyết tật chỉ được trợ giúp pháp lý miễn phí khi “có khó khăn về tài chính”. Quy định này chưa có hướng dẫn cụ thể về việc hỗ trợ chi phí đi lại, phiên dịch, người hỗ trợ trong các vụ việc trợ giúp pháp lý, khiến quyền lợi của người khuyết tật chưa được bảo đảm đầy đủ.

Sự phối hợp giữa các cơ quan, tổ chức chưa thật chặt chẽ. Mặc dù đã có quy chế phối hợp liên ngành nhưng trong thực tế vẫn còn tình trạng chồng chéo, thiếu thông tin. Công tác giám sát và đánh giá hiệu quả chưa thường xuyên, còn thiếu cơ chế phản hồi, khảo sát độc lập làm cho hoạt động trợ giúp pháp lý chưa có sự cải tiến liên tục.

4. Một số giải pháp

Thứ nhất, nâng cao nhận thức và đổi mới công tác tuyên truyền, phổ biến pháp luật. Cần đa dạng hóa hình thức truyền thông, ngoài báo, đài, cần phát triển ấn phẩm chữ nổi Braille cho người khiếm thị, video có phụ đề và ngôn ngữ ký hiệu cho người khiếm thính, truyền thanh lưu động tại xã, thôn và khai thác mạng xã hội, nhóm Zalo, Facebook của Hội Người khuyết tật. Đồng thời, lồng ghép nội dung trợ giúp pháp lý vào các chương trình sinh hoạt cộng đồng, ngày hội “Người khuyết tật Việt Nam” hoặc tuyên truyền lưu động ở vùng sâu, vùng xa. Đặc biệt, chú trọng đến gia đình và người chăm sóc người khuyết tật. Vai trò của các tổ chức xã hội, như: Hội Người khuyết tật, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam cần phát huy để bảo đảm thông tin pháp luật lan tỏa đến từng thôn, bản.

Thứ hai, củng cố và phát triển mạng lưới trợ giúp pháp lý ở cơ sở. Cần thiết lập các điểm trợ giúp pháp lý tại xã, đặc biệt ở những nơi có đông người khuyết tật, đặt tại trụ sở

Phòng Tư pháp hoặc Hội Người khuyết tật. Đồng thời, phát triển đội ngũ cộng tác viên trợ giúp pháp lý tại cơ sở, bao gồm cán bộ tư pháp xã, giáo viên dạy người khuyết tật, cán bộ Hội Phụ nữ, Đoàn Thanh niên và những người uy tín trong cộng đồng, được tập huấn kỹ năng cơ bản về tư vấn pháp luật và tiếp cận người khuyết tật. Đẩy mạnh mô hình trợ giúp pháp lý lưu động, tổ chức định kỳ các đợt trợ giúp pháp lý tại thôn, bản, kết hợp với các chương trình, như “Ngày Pháp luật Việt Nam” và các hoạt động xóa đói, giảm nghèo, bảo đảm người khuyết tật được tư vấn toàn diện.

Thứ ba, nâng cao năng lực và chuyên môn cho đội ngũ người làm công tác trợ giúp pháp lý. Cần ưu tiên đào tạo, bồi dưỡng chuyên sâu cho cán bộ làm công tác trợ giúp pháp lý, cả về kỹ năng nghề nghiệp và thái độ phục vụ. Tổ chức tập huấn chuyên đề về trợ giúp pháp lý cho người khuyết tật; trang bị kiến thức về *Luật Người khuyết tật*, các dạng tật phổ biến, kỹ năng giao tiếp phù hợp, như: ngôn ngữ ký hiệu, chữ nổi, kỹ năng phỏng vấn người khuyết tật trí tuệ. Phát triển kỹ năng tham gia tố tụng, bồi dưỡng khả năng lập hồ sơ, thu thập chứng cứ, giao tiếp với cơ quan tố tụng nhằm bảo đảm quyền lợi pháp lý của người khuyết tật khi họ là bị can, bị cáo, người bị hại hoặc đương sự.

Tăng cường trao đổi, học tập kinh nghiệm, kết nối với các trung tâm trợ giúp pháp lý ở các địa phương, như: Lạng Sơn, Thái Nguyên để chia sẻ mô hình hiệu quả. Đồng thời, tranh thủ sự hỗ trợ kỹ thuật từ Bộ Tư pháp, các tổ chức quốc tế (UNDP, JICA, USAID...). Xây dựng chuẩn đạo đức nghề nghiệp cho trợ giúp viên. Mỗi cán bộ trợ giúp pháp lý cần thấm nhuần tinh thần “phục vụ, tôn trọng, nhân văn”, coi người khuyết tật không phải là đối tượng bị thương hại mà là công dân có quyền bình đẳng.

Thứ tư, hoàn thiện cơ chế, chính sách và quy định pháp luật liên quan. Xem xét mở rộng đối tượng được trợ giúp pháp lý miễn phí. Cụ thể, nên xem xét người khuyết tật dù

không thuộc hộ nghèo nhưng có hạn chế khả năng lao động hoặc giao tiếp cũng được thụ hưởng trợ giúp pháp lý miễn phí. Điều này phù hợp với tinh thần nhân văn của *Luật Người khuyết tật* và các cam kết quốc tế của Việt Nam (Công ước Liên Hợp quốc về quyền của người khuyết tật - CRPD).

Ban hành hướng dẫn cụ thể về hỗ trợ chi phí cho người khuyết tật khi được trợ giúp pháp lý: bao gồm chi phí đi lại, phiên dịch ngôn ngữ ký hiệu, người hỗ trợ, tài liệu chữ nổi. Trong trường hợp người khuyết tật tham gia vụ án, cơ quan điều tra, Viện kiểm sát, Tòa án cần chủ động thông báo cho Trung tâm trợ giúp pháp lý để cử trợ giúp viên ngay từ giai đoạn đầu. Quy định trách nhiệm của chính quyền địa phương: đưa tiêu chí trợ giúp pháp lý cho người khuyết tật vào đánh giá chỉ số cải cách hành chính và chỉ số tiếp cận công lý của các xã.

Thứ năm, bảo đảm nguồn lực tài chính và ứng dụng công nghệ trong trợ giúp pháp lý. Trong đó, cần bố trí ngân sách riêng cho công tác trợ giúp pháp lý cho người khuyết tật, bao gồm: kinh phí tập huấn, tài liệu, thiết bị hỗ trợ (máy tính, máy in chữ nổi, phần mềm đọc màn hình...). Khuyến khích xã hội hóa trợ giúp pháp lý đối với người khuyết tật. Kêu gọi sự tham gia của các tổ chức xã hội, các doanh nghiệp, các luật sư tình nguyện. Có thể xây dựng quỹ hỗ trợ, trợ giúp pháp lý cho người khuyết tật, vận động các nguồn tài trợ trong và ngoài nước. Xây dựng đường dây nóng, trang web hoặc ứng dụng di động để người khuyết tật dễ dàng gửi yêu cầu trợ giúp pháp lý; sử dụng hình thức tư vấn trực tuyến qua video, đặc biệt hữu ích cho người khiếm thính. Thiết lập cơ sở dữ liệu về người khuyết tật và vụ việc trợ giúp pháp lý giúp quản lý, đánh giá, phân tích chính xác nhu cầu, đồng thời, phục vụ công tác hoạch định chính sách.

Thứ sáu, tăng cường công tác giám sát, đánh giá và phát huy vai trò của các tổ chức xã hội. Cần tăng cường vai trò giám sát của Hội đồng nhân dân, Mặt trận Tổ quốc Việt

Nam, Hội Người khuyết tật. Đưa tiêu chí đánh giá chất lượng trợ giúp pháp lý không chỉ tính theo số vụ việc mà còn phải đo lường bằng sự hài lòng của người được trợ giúp pháp lý và mức độ bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp. Khuyến khích phản hồi từ người sử dụng dịch vụ trợ giúp pháp lý: thiết lập cơ chế góp ý, khảo sát định kỳ, hoặc hộp thư điện tử để người khuyết tật có thể phản ánh ý kiến, góp phần cải thiện chất lượng phục vụ.

5. Kết luận

Trợ giúp pháp lý cho người khuyết tật là một hoạt động mang tính nhân văn sâu sắc, thể hiện bản chất tốt đẹp của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam. Việc thực hiện pháp luật về trợ giúp pháp lý cho người khuyết tật tỉnh Cao Bằng đã đạt được nhiều kết quả đáng khích lệ. Tuy nhiên, do đặc thù địa lý, kinh tế và dạng tật đa dạng, công tác này vẫn còn gặp nhiều khó khăn. Tỉnh Cao Bằng cần tiếp tục đẩy mạnh công tác truyền thông, chuyên nghiệp hóa đội ngũ trợ giúp pháp lý, tăng cường phối hợp liên ngành và giám sát chặt chẽ việc thực hiện để bảo đảm quyền được tiếp cận pháp luật của người khuyết tật; đồng thời, là chính sách an sinh xã hội, là cầu nối để người khuyết tật thực sự hòa nhập, tham gia bình đẳng vào đời sống chính trị, kinh tế và pháp lý của địa phương □

Chú thích:

1. Chi cục Thống kê tỉnh Cao Bằng (2025). *Niên giám thống kê tỉnh Cao Bằng*. H. NXB. Thống kê, năm 2025.

2. Trung tâm Trợ giúp pháp lý tỉnh Cao Bằng (2025). *Báo cáo số 179/BC-TGPL ngày 13/6/2025 về kết quả công tác trợ giúp pháp lý 6 tháng năm 2025*.

3, 4. Trung tâm Trợ giúp pháp lý tỉnh Cao Bằng (2025). *Báo cáo số 53/BC-TGPL ngày 20/2/2025 về kết quả công tác trợ giúp pháp lý năm 2024 trên địa bàn tỉnh Cao Bằng*.

5. Ủy ban nhân dân tỉnh Cao Bằng (2025). *Kế hoạch số 387/KH-UBND ngày 17/02/2025 triển khai thực hiện chính sách trợ giúp pháp lý cho người khuyết tật thuộc diện được trợ giúp pháp lý trên địa bàn tỉnh năm 2025*.